

# Українська література XIII-XVIII

РЕНЕСАНС, БАРОКО

# СТИЛЬОВІ ТЕЧІЇ

## 1. Доба монументального стилю (X - XI ст.)

### Ознаки творів доби монументального стилю:

Масштабність

Величність

Ідейний пафос

**Приклади літератури:** "Остромирове Євангеліє", "Повість минулих літ", "Слово про закон і благодать".

## 2. Доба орнаментального стилю (кінець XI - XIII ст.)

### Ознаки творів доби орнаментального стилю:

Ритмічність підпорядкування художнього тексту;

Витонченість художніх засобів

**Приклади літературних творів:** "Слово про похід Ігорів", "Повчання дітям", Галицько-Волинський літопис.

## 3. Доба підсумків (XIV - XV ст.)

### Ознаки творів доби підсумків:

# СТИЛЬОВІ ТЕЧІЇ

## 5. Бароко

**Бароко** - це стиль в архітектурі і мистецтві XVIII ст., для якого характерна підкреслена урочистість, декоративність. Метою є справити враження, викликати зворушення.

### **Ознаки бароко:**

Центральне місце відводиться Богові;

Релігійне забарвлення;

Динамізм;

Гіперболізація;

Метафоричність мови;

Спроба поєднати античність з християнством;

Пристрасть до сміливих комбінацій, чудернацького, незвичного.

Представники доби бароко: І. Вишенський, М. Смотрицький, І. Величковський.

## 6. Класицизм

# Періодизація літератури Середньовіччя

- ▶ **середина 13 — середина 14 ст.** (тематика — вороже нашестя, покайні настрої; прикметна риса — орнаментальність; основні твори — Галицько-Волинський літопис, «Ізмарагд», «Маргарит», ораторсько-учительна література, перекладні твори)
- ▶ **середина 14 ст. — кінець 15 ст.** (поява передренесансних тенденцій, емоційно-експресивний стиль, підвищена увага до людини та її психології, основні твори належать до «високих жанрів»: житія, проповіді, похвальні слова)

# Література Середньовіччя

- ▶ Література цього періоду розвивається в рідній традиції Київської Русі:
- ▶ продовжують функціонувати ті самі жанри
- ▶ подібною залишається тематика
- ▶ у більшості вцілілих творів цього часу так чи інакше згадується монголо-татарська навала, її тяжкі наслідки для України
- ▶ приділяється значна увага боротьбі з іншими іноземними загарбниками.

# Література Ренесансу

- ▶ Відродження, або Ренесанс — переломна в історії європейської та світової культури епоха, відзначена бурхливим розквітом образотворчого мистецтва і літератури XV—XVI ст.
- ▶ Цей стиль був започаткований в Італії ще в XIV ст. під гаслом наслідування античного мистецтва. Діячів цього руху називали гуманістами, бо вони цікавились життям простих людей, відображали їхнє життя, боронили їхні права
- ▶ Епоху Відродження мовами літератури стають національні мови. Найяскравішим явищем в українському письменництві цієї доби стала творчість І. Вишенського. Хоча полеміка І. Вишенського була спрямована не тільки проти католицизму, а й проти Заходу в цілому, в його творчості знаходимо виразні риси реформаційного стилю. Бачачи відступництво церкви, він закликає християн до дотримання правил поза церквою. У його розумінні справжня церква не панівна, як католицька, а терпляча, як старохристиянська. Представники української літератури цієї доби — Г. Смотрицький, К. Острозький, І. Потій.

# Література бароко

- ▶ **Бароко** (від італ. barocco — вибагливий, химерний) — художній стиль кінця XVI — середини XVIII ст., що зародився в Італії в добу пізнього Ренесансу.
- ▶ **Мета таких творів** — зворушити людину, викликати сильні емоції. Основними рисами бароко були нахил до ускладненої форми, геоцентризм (погляд на Бога як на вершину досконалості), антропоцентризм (людина не противага Богові, а найдосконаліше його творіння), античний ідеал краси (поєднання краси духовної і фізичної).

*Серед представників українського бароко І. Вишєнський, І. Величковський, Ф. Прокопович, Л. Баранович, С. Величко та інші. Мова барокової української літератури принципово залишається церковнослов'янською. Повною перемогою бароко стало утворення Києво-Могилянської академії. Але найяскравішим представником українського бароко став Г. Сковорода.*

# Література бароко

- ▶ У письменників бароко був цілий набір улюблених метафор. Одна з них — «життя — це сон».
- ▶ Ще одна улюблена метафора митців бароко — «світ — це театр». Показово, зо над входом до театру «Глобус», де працював Шекспір (а він жив наприкінці доби Відродження й останні його твори уже позначені впливом бароко), було написано: «Увесь світ лицедіє» («Світ — це театр»).
- ▶ І взагалі бароко було схильне сприймати всю історію людства як захоплююче й повчальне театральне дійство: «Бо все навколо нас — одні фальшиві маски./ Печалей і страждань, ненависті і ласки»
- ▶ Перелік улюблених метафор бароко можна продовжити: «світ — лабіринт», «світ — ярмарок», «світ — книга» та ін.



# ЛІТЕРАТУРА БАРОКО

- ▶ Розвивається й українська барокова проза: повісті й оповідання як релігійного характеру (Д. Туптало, П. Могила), так і світського («Римська історія»).
- ▶ Поширюється в Україні демонологічна повість і авантурне оповідання.
- ▶ Набув розквіту й український бароковий театр.
- ▶ Народжується принесена із Заходу шкільна драма, у творах якої використані мотиви та образи як християнства, так і античності.
- ▶ Поширюються великодні й різдвяні драми, п'єси типу європейських міраклю та мораліте.
- ▶ У XVIII столітті з'являються й чисто світські драматичні твори на сюжети з української та всесвітньої історії («Володимир» Ф. Прокоповича, «Фотій» Г. Щербацького, «Благоутробіє Марка Аврелія» М. Козачинського). З комедійних жанрів драми в українському бароко існували інтермедії («Продав kota в мішку», «Найліпший сон»).

- ▶ Чи не найбільш оригінальними творами українського бароко були так звані **«віршові іграшки»** — твори експериментальні, формотворчі, певною мірою «авангардистські». Поширені були такі форми, як **акростих і мезостих** (у першому початкові літери кожного рядка утворювали ім'я автора, у другому — потрібні слова склалися з літер, що знаходилися посередині вірша), **кабалістичні вірші** (числове значення слів'янської абетки давало можливість підрахувати рік написання твору), **фігурні вірші** (друкувались у формі хреста, яйця, чарки тощо). І. Величковський створює **«раки літеральні»** — вірші, рядки яких можна читати однаково як справа наліво, так і зліва направо («Анна пита мя я мати панна...»), алфавітний вірш, слова якого починаються з літер алфавіту («Аз благ всѣх глубина, // Дѣва єдина...»)
- ▶ Розвивається й українська барокова проза: повісті й оповідання як релігійного характеру (Д. Туптало, П. Могила), так і світського («Римська історія»). Поширюється в Україні демонологічна повість і авантюрне оповідання. Набув розквіту й **український бароковий театр**. Народжується принесена із Заходу шкільна драма, у творах якої використані мотиви та образи як християнства, так і античності. Поширюються великодні й різдвяні драми, п'єси типу європейських міраклю та мораліте. У XVIII столітті з'являються й чисто світські драматичні твори на сюжети з української та всесвітньої історії («Володимир» Ф. Прокоповича, «Фотій» Г. Щербацького, «Благоутробіє Марка Аврелія» М. Козачинського). З комедійних жанрів драми в українському бароко існували **інтермедії** («Продав kota в мішку», «Найліпший сон»).
- ▶ **Автори українського бароко:** Лазар Баранович «Нова міра старої церкви», Іоанікій Галятовський «Фундамент» - їх ідея: проти католицизму та уніатства. Самійло Величко – історична праця в трьох томах, де описані події 1648 -1700 рр. основна ідея – відстоює справедливість Національно-визвольної війни. Григорій Грабянка «Дія презильної брані» («Події знаменної війни»). **«Синопис»** - автор невідомий, перший підручник з вітчизняної історії. **«Літопис Самовидця»** - висвітлює події Визвольної війни українського народу. Високо оцінюється патріотизм народу, його боротьба зі шляхтою.